

Свидетелски времена за ненаблюдавани събития в историографски текстове

ЛАСКА ЛАСКОВА

СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

„Изследване на наративни модели и граматически явления в исторически съчинения от периода 1900–1944 г. (върху материали, публикувани в Годишника на СУ. Историко-филологически факултет). Първи етап“, № 80-10-75 от 10.05.2022 г.

МОТИВАЦИЯ

Той [гръцкият патриарх Григорий VI – б.м.] **предлагаше** една автономна българска църква, която да няма други връзки с гръцката патриаршия освен тези на васал към сюзерен. Тази църква **трябваше** да има своя собствена територия и именно това **беше най-важната новост** в този проект.

Ние достигаме тук до един решителен завой в българо-гръцката разпря. Религиозната ѝ страна бърже **намалява** и наскоро съвсем **изчезва**. **Ще се препират** още, дали бъдещата българска йерархия трябва да бъде напълно, или наполовина независима, но **няма да мислят** вече за друго, освен за подялбата на епархиите. Двете раси, чийто антагонизъм **пълни** осем века историята на Изтока, **се възправяха** лице срещу лице, борейки се чрез други средства, но за същия обект: българите – за своите земи, гърците – за хегемонията.

(С. Радев, *Македония и Българското възраждане*, 1918 – 1927 – 1943)

Съдържание

- ▶ Наративни системи (НС) за минали събития
- ▶ Корпус историографски текстове 1900 – 1945 г. (КИТ)
- ▶ Свидтелската НС в КИТ. Примери

НАРАТИВНИ СИСТЕМИ за минали събития

Мутафчиев 1968,
Иванчев 1981,
Chakarova 2004,
Laskova 2019
inter alia

свидетелска

ренаративна

конклузивна

презентна

дубитативна

футурна

презумптивна

отчужди

отчуждило

е отчуждило

отчуждава

било отчуждило

ще отчужди

ще да е отчуждило

Мутафчиев, 1925:

Бавното ориентализиране...

*...Византия още повече отъ
индогерманския западъ.*

Наративна система (НС)

- ▶ определение: множество конфигурации от грамемии, индикативни за аспектиалния тип и темпоралните релации между различни видове събития, вкл. говорното
- ▶ константа: епистемичната позиция на говорещия
- ▶ представяне: наредени тройки от грамемии от типа $\langle \mathbf{a}, \mathbf{t}, \mathbf{e} \rangle$, където
 - $\mathbf{a} \in \{\text{СВ}, \text{НСВ}\}$
 - $\mathbf{t} \in \{t \mid t \text{ е глаголно време}\}$
 - $\mathbf{e} \in \{\text{индикатив}, \text{ренаратив}, \text{конклузив}, \text{дубитатив}\}$
- ▶ инвентар: минимум 4 наредени тройки
(главно събитие $\mathbf{p}' \leftrightarrow$ следходно \mathbf{p}'')

Представителни наредени тройки грамеми за р' и р'' (деятелен залог)

НС	р'	едновременно р''	предходно р''	следходно р''
СНС	<(I)PFV, AOR, IND> <i>води</i>	<IPFV, IMP, IND> <i>водеше</i>	<(I)PFV, PPF, IND> <i>беше водил</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, IND> <i>щеше да води</i>
РНС	<(I)PFV, AOR, REN> <i>водил</i>	<IPFV, IMP, REN> <i>водел</i>	<(I)PFV, PPF, REN> <i>бил водил</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, REN> <i>щял да води</i>
КНС	<(I)PFV, AOR, CON> <i>е водил</i>	<IPFV, IMP, CON> <i>е водел</i>	<(I)PFV, PPF, CON> <i>е бил водил</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, CON> <i>е щял да води</i>
ПНС	<IPFV, PRS, IND> <i>води</i>	<IPFV, PRS, IND> <i>води</i>	<(I)PFV, PRF, IND> <i>е водил</i>	<(I)PFV, FUT, IND> <i>ще води</i>

Представителни наредени тройки грамеми за р' и р'' (страдателен залог)

НС	р'	едновременно р''	предходно р''	следходно р''
СНС	<(I)PFV, AOR, IND> <i>беше воден</i>	<IPFV, IMP, IND> <i>беше воден</i>	<(I)PFV, PPF, IND> <i>беше воден</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, IND> <i>щеше да е воден</i>
РНС	<(I)PFV, AOR, REN> <i>бил воден</i>	<IPFV, IMP, REN> <i>бил воден</i>	<(I)PFV, PPF, REN> <i>бил воден</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, REN> <i>щял да е воден</i>
КНС	<(I)PFV, AOR, CON> <i>бил е воден</i>	<IPFV, IMP, CON> <i>бил е воден</i>	<(I)PFV, PPF, CON> <i>бил е воден</i>	<(I)PFV, PAST.FUT, CON> <i>щял е да е воден</i>
ПНС	<(I)PFV, PRS, IND> <i>е воден</i>	<IPFV, PRS, IND> <i>е воден</i>	<(I)PFV, PRF, IND> <i>е воден</i>	<(I)PFV, FUT, IND> <i>ще е воден</i>

- Признаците **+/-следходност** (+щ- vs. -щ-) **+/-комплексност** (PFV vs. IPFV) – единствено релевантни?

Корпус историографски текстове (КИТ)

- ▶ Публикации в *Годишника на СУ. ИФФ* за периода 1905 – 1944 г.
- ▶ 1000 страници машинночетим текст (pdf)
- ▶ Йордан Иванов, Гаврил Кацаров, Васил Златарски, Боян Пенев, Петър Ников, Стоян Романски, Петър Мутафчиев, Петър Нойков, Крум Дрончилов, Анастас Иширков, Веселин Бешевлиев, Гунчо Гунчев, Руси Русев, Янко Тодоров, Христо Данов, Михаил Арнаудов, Иван Панайотов, Стефан Младенов, Гълъб Гълъбов, Константин Гълъбов, Иван Дуйчев, Димитър Крънджалов, Димитър Димитров, Любомир Динев, Христо Гандев

презентна

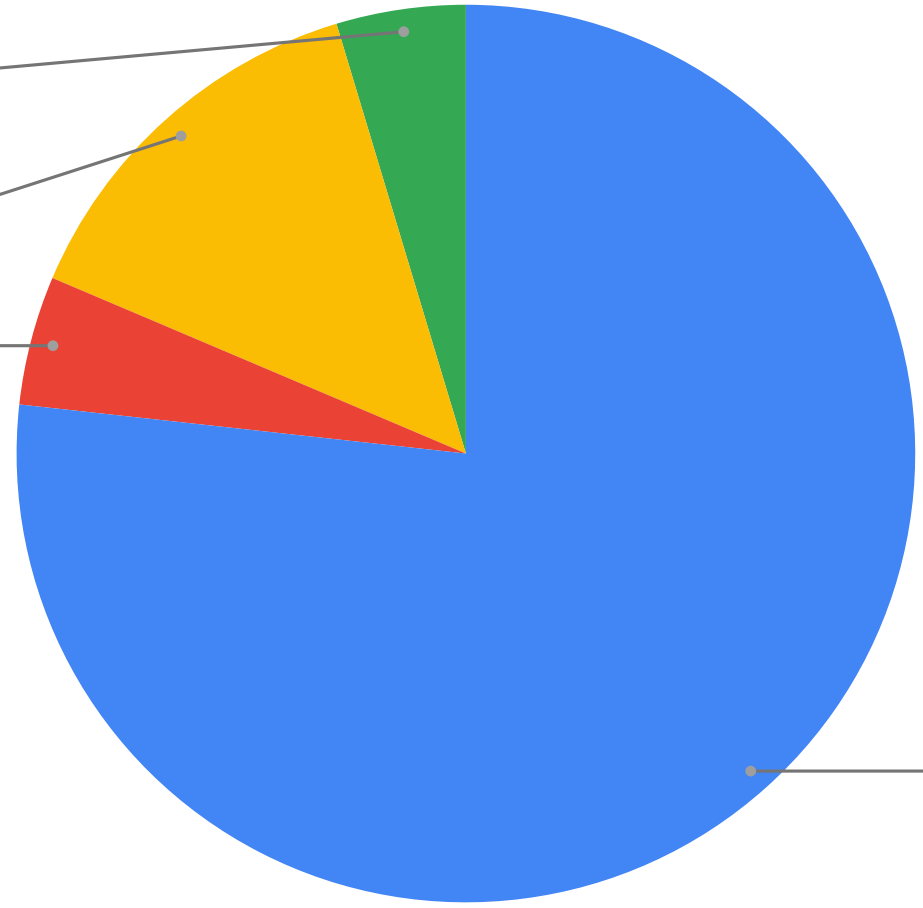
4,7%

конклузивна

14,0%

свидетелска

4,7%

ренаративна

76,7%

Разпределение на основна НС по текстове

Особеният случай: несвидетелската свидетелска НС

- ▶ френски модел *passé simple, imparfait, plus-que-parfait*
(Revaz 2002)
- ▶ Симеон Радев; Васил Златарски, Петър Нойков, Иван Панайотов, Стоян Романски, Янко Тодоров
- ▶ основни конфигурации: <PFV, AOR, IND> и <IPFV, IMP, IND>

СНС. Публична реч

Станимаклии **не участваха** активно в Априлското въстание. Станимака дори **не е** в границите на българската екзархия. Това са фактите и те ни показват цялата истина. А тя е, че хилядите българи от града и околностите села **са желали** свободата и **са били готови** да се жертват за нея. Когато след Берлинския конгрес Санстефанска България **е разпокъсана**, градът **попада** в границите на Източна Румелия. **Заражда се** ново движение за обединение с Княжество България. Тогава българите от асеновградския край **са** в предните редици на организацията.

(М. Запрянов, публично изказване по повод на освобождението на Асеновград, 2019)

НС. Историографски текст

► в еднородно обкръжение:

Очаквало би се, ако дѣйствително причинитѣ за по-раншнитѣ безредици **се дължеха** единствено на лошото управление на кн. Гика или на рускитѣ интриги, че почва за подобни интриги не би съществувала: падналиятъ князь Гика **бѣше вече далечъ** отъ прѣдѣлитѣ на своето отечество, а новиятъ князь **бѣше избранъ** по желанието и съ одобренieto на руския дворъ.

► в обкръжение на други НС:

Царуването на новия влашки господарь Георги Бибеску **било инаугурирано** съ едно размирнишко движение въ неговата страна отъ рода на тия, за които **биде осъдено** управлението на кн. Ал. Гика тъкмо въ редактирания от самия него адресъ до влашкото Общо събрание, който **прѣдизвика** свалянето на тоя неговъ прѣдшественикъ (вж. Заговорътъ на Г. С. Раковски с. 76).

(С. Романски, *Въстанически заговоръ на Василь Х. Вълковъ въ Браила прѣзъ 1843 година*, 1922)

Бъдеща работа

- ▶ разширяване на наблюденията
- ▶ фокус върху превключването между НС
- ▶ анотация на КИТ

БЛАГОДАРЯ ЗА
ВНИМАНИЕТО!